

کتلیبی شیعری دواي ځاپه ځین وچه ند سهرنجك ... سه ديق سه عید وا ندزی

بځگومان ځاپه ځین، وهرچهرخانځکی مځوویي گړنگ بوو له ژياني
نمه دا. که تیايدا کځتايي بهو سته مه سياسي و نه ته ویهیه هځنا، که
ساځانځکی زځربوو ځځمه یه ک له دواي یه که کانی عځراق، بهرامبر به
کورد په یه ځویان ده کړد. بځیه که باسي دواي ځاپه ځین ده که ځین، نه و
به رځناغځکی جیاواز له هه موو ځووځکه وه ده که وین، که دا بځانځکی
مځوویي و فرهه نگی و ژیاریه، له قځناغه کانی پځشووتر. دواي
ځاپه ځین هر ته نها هه ندځکی مځوویي و سياسي نییه، به ځکو
کولتووری و فرهه نگی هیه. بځیه ده کځ پرسین کامانه نه و سیم
ته ده بی و کولتووریانه ی دواي ځاپه ځین، که کځمه ځگی کوردی پځ
ده ناسرځته وه؟ ته ده بی دواي ځاپه ځین، به هه موو ژانره کانییه له ځووی
فځم و ناوه ځځکه وه، به چی جیا ده کځته وه له ته ده بی قځناغه کانی
دیکه. بځنمونه: که باسي ځوانگه ده که ځین، ده زانین مه به ست له
سهره تاي هه فتاکانی سده ی ځا بردووه، که باسي سیبمولگه رایي و
قځناغی ته لیعییه کان ده که ځین، نه و دیا ره که مه به ستمان شیعری
سهره تاي هه شتاکانه. به ځام که باسي ته ده ب یان شیعری دواي ځاپه ځین
ده که ځین، نه و تا ځاده یه کځمه له به رده م ناسینه وه ی قځناغ و
چه مکځکی نا ځځزدا ځین. نه مه وځرای نه وه ی که ده ب هه موو نه و سیم
هونه ریانه دیاری بکه ځین که نه و قځناغی پځ ده ناسرځته وه. بځیه
یه کځک له و گړتانه ی له ناسینه وه و ځا فکړدی نه و قځناغ
ځووبه ځووی ده بینه وه نه وه یه، که مه به ستمان له شیعره کانی دواي
ځاپه ځین چییه. کام قځناغ و مځوومان مه به سته. چونکه زه مه نی دواي
ځاپه ځین، نزيك ده بځته وه له سځ ده یه، واتا سی ساځ. نه گره هریه ک
له و ده یانه، بځینه نه و کځنتځکسځکی مځووییه وه، نه و ځمه له
به رده م سځ قځناغی جیاوازدا ځین. ده یه ی یه کم ساځانی
نځوان (1991-2001) ده گځته وه. ده یه ی دوو هم ده که وځته نه و نځوان
ساځانی (2001_2011) ده یه ی سځیه میښ، ساځانی نځوان (2011 تا کو ځستا
2019 ده گځته وه). که واته شیعری دواي ځاپه ځین، به ته نها شوناسه که ی
له قځناغځک و زه مه نځکی دیاریکراودا به رجه سته نا بځت. هاوکات له
هه ریه ک له و قځناغانه، کځمه ځځ شاعیرو ده قی شیعری ده رکه و توون که
ده ب له ئاستی فځم و ناوه ځځکدا، له یه کتریان جیا بکه ینه وه. شیعری

دواى [اپه]ين، دهسته واژه يه کى ئه ده بى گشتگيره. واته ئه و شاعرانه ي
 دواى [اپه]ين نووسراون، که واته ئه و شاعرانه، ده قى ئه و شاعرانه ش
 ده گر[ته]وه که شاعيرى بهرله [اپه]ين به [ام شيعرى دواى [اپه]ينيان
 هه يه. هه رچى شاعيرانى دواى [اپه]ينه، ئه و مه به سته که [وون و
 دياره، که ئه و شاعرانه ده گر[ته]وه، که ده رکه و ته و بهر هه مى زه مه نى
 دواى [اپه]ين. به يه گرنگه له کاتى ل[ک] [ينه]وه له شيعرى هه ر
 ق[نا]ء[کدا]، پ[ين]به ندييه کى م[ژووى] و زه مه نى بکه ين، به ئه وه ي
 بب[ته] ده روازه يه [ناسينه]وه ي ئه دگاره شيعرييه کانى ئه و
 ق[نا]غه. کت[بى] (شيعرى دواى [اپه]ين) ناو نيشانى کت[بى] کى (ئه حمه دى
 مه لا) يه و له باره ي شيعرى دواى [اپه]ينه وه نووسراوه. يه ک[ک] له و
 پرسيارانه ي خو[نهر] بهرله خو[ن]ه وه ي کت[ب] به که [ووبه] ووى ده ب[ته]وه
 ئه وه يه، که مه به ست کام شيعره له دواى [اپه]ين. چونکه وه ک باسما ن
 کرد، [اپه]ين نزيك ده ب[ته]وه له س[ده]يه، ئاخ[له] ماوه ي ئه و س[ده]
 ده يه دا، شيعرى دواى [اپه]ين، هه موويان له [ووى] ناوه [ک] و گوتارو
 ئه زموونى شاعيرانه وه، هاوش[وه] و وه ک يه کترين؟ يان له هه ر ق[نا]غه [ک]
 له و ق[نا]غانه، ئ[مه] بهر شيعرى جياوازو ده ق[کى] تر ده که وين. ئايا
 شيعرى سه ره تاي نه وه ده کانى دواى [اپه]ين، که ق[نا]غه کى خو[ش]اوى
 سياسيه و گوزارشت له ئازادبوونى مر[قى] کورد ده کات، وه ک شيعرى
 ده يه ي س[يه] مى ق[نا]غى [اپه]ينه که ته کنه ل[ژيا] هه موو جوانيه کانى
 کا[کرد] ته وه؟ به يه ناو نيشانى کت[ب] به که، ناو نيشان[کى] گشتگيره،
 به [ام] ده لاله ت[کى] وونى نيه. چونکه وه ک له سه ره تاي ئه م وتاره وه
 ئا مازه مان پ[کرد]، شيعرى دواى [اپه]ين، واتا ک[ى] ئه و شاعرانه
 ده گر[ته]وه که له دواى [اپه]ينه وه نووسراون، له ن[و] شيعرى دواى
 [اپه]ينه شدا، ده ک[ر] شيعرى شاعيرانى دیکه ش هه بن. هاوکات ئه گه ر به
 پ[وه]رى ب[چوونه] کانى نووسه ر ب[ت] که له کت[ب] به که يدا خستويه تيه [وو]
 که ده [ت]: (شيعر زه مه نى نيه) ئه و نه ده بوو ئه و کت[ب] به ئه مه
 ناو نيشانه که ي بووايه، چونکه شيعرى دواى [اپه]ين، واتا زه مه نى دواى
 [اپه]ين، ب[گومان] مه به ستمان له زه مه نى م[ژووييه] نه ک فيزيکى، ئه مه
 له لايه ک، له لايه کى تره وه، ناوه [کى] کت[ب] به که، له باره ي ئه زموونى
 هه فت شاعيرى گه نجى دواى [اپه]ينه. که واته ئ[مه] له ل[ره] دا له بهرده م
 شيعرى شاعيرانى دواى [اپه]ينين، نه ک شيعرى دواى [اپه]ين، که دوو
 دهسته واژه ي جيان له يه کترى و هه ريه که يان ئا مازه يه کى سه ربه خ[ه]
 ده گه يه ن[ت]. چونکه کت[ب] به که، ته نها خو[ن]ه وه يه ب[ه] ئه زموونى ئه و چه ند
 شاعيره که نه وه ي دواى [اپه]ين. به يه ده بوو ناو نيشانى کت[ب] به که، به
 ب[واى] من به ج[ر] کى دیکه بووايه. و[راى] ئه مه ش، ده ک[ر] بپرسين ئايا
 ده توانين هه موو شيعرى دواى [اپه]ين له ئه زموونى هه فت
 شاعيرک[بکه] ينه وه؟ که هه ند[کيان] له [ووى] زمانى شيعرى و دنيا بينى

شيعريشه وه، ئه زموونكى ساده و ساكاريان هه يه؟ ئايا ئه مه پـوهـركـى
ئـهـدـهـبـى گونجاوه، بـه هه سهنگاندى شيعره كانى قـئاغـكى ديارىكر او
كه ئه ويش دواى ئـاـپـهـينه؟ خو ئهر كات ئـاـونـيشـانى كـتـبه كه ده بينـتـ،
بـىـرى بـه ئه وه ده چـت كه ناوه كـكهـى لـكـينه وه و ده رخستنى
ئـهـدـگـاره كانى شيعرى دواى ئـاـپـهـينه له ووى فـرم و ناوه كـ و
دونيا بينى شاعيرانه وه. كه چى كات كـتـبه كه ده خو نينه وه، ده بينى
ته نها له باره ئه زموونى هه فت شاعيره وه دواوه. بـهـيه ده بوو سه ره تا
نووسه رى كـتـبه كه، ئه زموونى شيعرى دواى ئـاـپـهـين ئامازه پـه بدات و
سيماكانى ئه و قـئاغـ ديارى بكات، ئه وكات له باره شيعرى ئه و
شاعيرانه دوا با. بـه ئه وهى خو ئهرى كـتـبه كه بهرچاو وونيه كـى
هه بـت، كه چـن شيعرى دواى ئـاـپـهـين له قـئاغـكانى ديكه جيا
بكه ينه وه. ياخود كامه يه ئه و دا بـانه زمانى و بابه تى و مه عريفيه ي،
شيعرى دواى ئـاـپـهـين، له شيعرى قـئاغـكانى ترجيا ده كاته وه.
بـگـومان وهـك خو ئهر كـ له و كـتـبه دا، بهر هه نـكـ بـچـوونى هـها
كه وتم، كه بـمـن جـگـهـى پرسىارو گومان بوون له وهى كه چـن نووسه رى
كـتـبه كه (كه نووسه رو شاعير كى دياره) بـچـوونى له و شـوه يه بـه
هه موو ساغ كردنه وه يه كى زانستى و شـقه يه كى شيعريان ه له هه موو
وـكه وه ده رده بـت. به راورد كردنى دوو قـئاغـ، دوو ئه زموونى شيعرى،
له په راوـزى بـچـوونـكى ئـاـگـوزه ر نابـت، بهـكو ده بـه پـى
مـتـدـكى به راوردكارى شىكارى دهق، ئه و جيا وازيان ه ده ربه خـين.
بهـشـكـ له بـچـوونـه كانى ئه حمـدى مهـلا له و كـتـبه دا، بـمـن وهـك
خو ئهر كـ جـگـهـى له سه ر وهـستان و سه رسوـمان بوون، كه چـن ئه مه
ده نووسـت! بـمـوونـه: لهـاـپـهـه 90 ي كـتـبه كه يـدا نووسـيو يه تى:)
شـعـرى كـلاسيك بـزانـت. بـىـرمـهـندى گـهـوره ي كورد(مسعود محمد)
دهـتـ: (هـهـر دـهـه شـعـىـر كـى نـالى ئه وه ده هـنـت چـهـندىن سا لـى
بـكـيـته وه). شـعـرى كـلاسيكى كوردى، نهـك هـهـر پـهـوانه و به راورد
ناكرـت به شـعـرى دواى ئـاـپـهـين، بهـكو كـلاسيك له مـژووى شـعـرى
كورديدا، قـئاغـكى دووباره نه بووه وه يه. دهـيان شـاعـىر دهـتـوان لاساى
شـرـكـ بـكهـس و پهـشـو و بكه نه وه، بهـام كـ دهـتـوانـت وهـك نالى و
مهـحوى بنووسـت؟ پـاشـان دهـكر بـپـرسـين، لهـو دـهـه شـعـرى يه غـهـمـگـينـدا،
زـمانى نوـ له كوـدا يه؟ مهـگـهـر ئهـو موفـره دانـهـى ئهـو لهـو دـهـه شـعـىر

و شيعره كانى ديكه شيدا به كارىان دښت، سده سا نيه به شكن له زمان و شيعرى كوردى؟ ئهم دښه، چ داهښان و جوانييه كى تښدايه، كه وهك داهښان و نوځگه ريك له زمانى شيعرى شاعيرانى كلاسيك بيبينين؟ له و كښمه شيعره شاعير كه ئو وهك نمونهى اڅه كړدى شيعرى له كتښه كى ځى هښاويه تيه وه، نهك هر زمانى كى نوښان تښدانيه، به كو هه مان زمانى شاعيرانى ديكه يه، كه گډرانى شاعيرنيو سده زياتر له مهو بهر، زږهونه ريانه تر شيعرى پښ نووسيوه. هه روه ها نووسهر له لاپه 84هى كتښه كى ښيدا، نووسيوه تى: (يه كښك له هگزه كانى شيعرى دواى اډه ښين سهره ښدانى منه. ئيتړ دهق ده يه وټت گوزارشت له وحي تاك بكات، نهك وحي ميللت كه له شيعرى شهست و هه فتاكان ده بينرټ). وون و دياره كه شيعرى دواى اډه ښين به گشتى، ئه زمونږ كى خود گه راييه له وهى با به تى بټ. دياره ئه مهش بځ گډانكارى له هه و مه رجى كښمه ايه تى و سياسى و سايكډلژى مږفى كورد ده گه ښته وه. به ام پرسيار لږه دا ئه وه يه، منى دواى اډه ښين، له چيدا جياواز ده كه و ښته وه له منى قښاغه كانى ديكه شيعرى كوردى؟ هيچ نه بټ من له قښاغه كانى ديكه شيعرى كورديدا، په يام كښ و گوتار كى هه بووه، به ام كام په يام له گوتارى به شكنى زږى شاعيره گه نجه كانى دواى اډه ښين هه يه؟. ئمه لږه دا، نمونه يهك دښښه وه. گډرانى شاعير نيو سده زياتر له مهو بهرده ښت: هه رچه ند ده كم ئو خه يا هى كه پښى مه ستم. بځم ناخر ښته ناو چوارچښه وهى هه ښه ستم. غه مگين بځښيش ده ښت: بمخه نه ناو قښدييهك..

سهرم له سهر داخه..

ئه گهر به وردى سهرنج له و دوو كښپله شيعرييه بده ښين(به ماناى به راورد كړدن نا)، ئايا ههست به وه ناكه ښين كه منى گډران، منځ كى چه ند داهښه رترو جياواز تره له منى دواى اډه ښين؟ كه نووسهرى كتښه كه لاي وايه هگزه كى نوښه له شيعر. ئايا گډران لږه دا بانگه شهى وحي ميللت ده كات، يان وهك سايكډلژستك ده يه وټت ئو ديو خه يا ه كانى بخوښښته وه؟ پاشان نووسهر هر ځى له كتښه كى ښيدا بځچوونه كانى ځى هتده كات وه و ده كه و ښته پارادكسى و اتاوه. چونكه له اډه 93هى كتښه كى ښيدا، ئه مجاره يان ده نووست: (له شيعرى غه مگين بځښيدا كه (شيعرى دواى اډه ښينه) شتلك هه يه پښى ده ښين واقع و بانگه شه ده كات). ده كږ پرسين ئه گهر شيعرلك وهك دروشم بانگه شهى واقع بكات، جا هر جږره واقعك بټ، شيعرلكى(خودى ومن) يه يان(كښمه ښى و هه شاماتى)؟ له كات ښيدا ئه حمدهى مهلا هڅنه له شيعرى هه فتاكان ده گرټ كه وحي ميللت ده دوښن. به مه رجك شاعيرانى هه فتاكان، ئه گهر ئو بانگه شه شيان كړد بټ، په يام و ئامانج كى

ئەگەر شاعىر^ك، ھەمان خەونى باۋك^و با پىرانى بېيىت^ت، ئاخ^خ دىيى

گه وره کانی هتکرد تهوه، يان له بهريگرت تهوه؟ بينيني جياوازيان نهی شاعيرك له ابردوودا، تپه اندنی ژيانی باوك و باپيران، به كه سلك ده كرت كه دواي سهد سا هه مان خهونی ئهوان بين تهوه؟ يان ده ب خهونكي جياوازتر بين تهوه؟ مه گهر نو له كو دايه؟ دابان له ابردوو چ نه؟ نه گهر جياوازتر له ابردوو بيرنه كه ينهوه و دنيا نه بينين؟ ئاخ دنيا بينی ئه و شاعيره، ئه و گوتاره شی كه له و شيعره دا بوونی هه يه، هاو ته ريبه و يه كده گر تهوه له گه ب چوونه کانی نووسهري كت به كه؟ له كات كدا بين ئه م شيعره ده نووس ته، ئه حمه دی مه لا، په سنی ده دات وده ته: (بين نايه و ئاور له كه له پوور بده تهوه، به كو ئه و شاعيره جيهانی گه وره كان هتده كاتهوه). به مهر جك ئه مه شيعری ئه و شاعيره يه كه هيوادارم خو نه ران سه رنجی بده ن، ئه و كات ده رده كه و ته، كه به است ئه و شاعيره گه نجهی دواي تپه ين، جيهانی گه وره کانی هتدکرد تهوه؟! به داخه وه ئه م ب چوونانه، له گوتاری نووسهرك ناچ ته، كه خای شاعيره و له باره ی شيعری كوردیشه وه، ئاگاهيه کی ز رو وردی هه يه. باسكي ديكه له كت به كه دا، كه ب من جگه ی سه رنج و پرسيار بوو تهوه يه، كه نووسه ر له لاپه ه 67 دا ده نووس ته: (ئه و شيعرانه ی كه له هه ول ر ده نووس رن شيعری تاريخيه كانن، شيعری سه ره كان و شيعری ژر زه مين و خا شارد نه وه ن) به ام (ئه و شيعرانه ی له سل مانى ده نووس رن شيعری وونا كين، شيعری ف ين و هه وشه كانن). وه كو خو نه رك، نازانم مه به ستي نووسه ر له (تاريكى هه ول ر) و (وونا كى سل مانى) چيه؟! جگه له وه ی ده لاله ته كى سياسى هه يه كه كه سانك ب وايان وايه، سل مانى ئازاد تره له هه ول رو ده ب له وى له ژر زه مينه كانه وه بنووسى. ئه م ب چوونه، ب چوونی ئه ديبه كان نيه، به كو ب چوونی سياسى و ئايد ل ژسته كانه، ب چوونی ئه وان هيه، كه ز رجار هه ول روسل مانى به كر يای باكوورو باشوور ده ناس نن. شيعری ژر زه مينى له هه ول ردا، ده سته واژه يه كى نو يه له پاش تپه ينه وه ب من وهك خو نه ركي به رده وامى شيعر كه گو بيس تي ده بم. من وهك خو نه رك هه زمه ده كرد، به ميت دكى شيكارى و افه كارى، نووسه رى كت به كه ئه وه م ب شيبكا ته وه، كه چن شيعره تاريكه كانی هه ول ر، له شيعره وونا كه كانی سل مانى جيا بكه ينه وه؟ كام ئه دگارو خاسيه ت له يه كتر يان هه و ورد ده كات. ب ئه وه ی باشترو وونتر ئه و ب چوونه ی بپ كا با. دواتر ئه مه شيعر كى غه مگين ب ي، كه شاعير كى هه ول رييه، له گه شيعر كى شا و حه بيه، كه شاعير كى سل مان ييه، به يه كه وه ده نووسين، بز انم هيچ جياوازيه كيان هه يه؟. شا و حه بيه ده نووس ته:

په رده كه جوان ده پشكنم..

ژنه کهم نووستوو ه ناھم ه تاو بانگی کا...

غه مگین بـیش ده نووستـت: _

بهم نیوه شهوه.. ده نگی گولله یهك

ژووړه کهمی پر کرد له گومان..

گریمان، ئه گهر ناوی هردووشاعیره که، له سهر شيعره کانيان
بسـينه وه، كـ ده زانـت کامه يان هـولـري و کامه يان سلـمانـيه؟ ئا يا
جياوازيه کی ئه و تـ له نـ و ئه و دووده ربـينه ساده و ساکاره
هه يه؟ ئه ی نووسهري کتـبه که خـی جهخت له وه ناکاته وه، که خودی واقع
شوـنـکی شيعری نيه، مه گهر سلـمانـی و هـولـر، تـخـکردنه وه یه کی
دیموگرافی و كـمهـایه تی و واقعی نـوان دوو شار نيه؟. من ده زانم
نووسه ر مه بهستی له تاریکی هـولـرو و ووناکی سلـمانـی میتافـره بـ
بابه تـك، بهـام پرسیار لـره دا ئه وه یه، که ئه و خاسیه تانه ونن له
شيعره کان، بـ ئه وه ی بهر مه بنای ئه و خاسیه تانه، جياوازی له نـوان
شاعیرـکی هـولـري و سلـمانـی بکه یـن. له کاتـكـدا ده قـك نيه به ناوی
شيعری هـولـرو اـنيه و سلـمانـی، چونکه شيعر(ئه گهر شيعر بـت!)
دواچار هـر شيعره. ته نانهت له کوردستانی باشووردا، سه د ئه وه نده ی
سـنه و شنـ، هـمن و شيعره کانی ناخوـنـرـنه وه و خـشه ویست نین؟ دواچار
ده مه وـ ئا مـاژه به وه بدهم، که شيعری دواي اـپهـین، شوناسـکی گهـوره
و ئاـزه و له ئه زمونی ساده ی چه ند شاعیرـك کورت ناکرـته وه وهك
ئه وه ی له و کتـبهـدا باسکراوه.

*په راوـز: ناوی کتـب: شيعری دواي اـپهـرین، نووسینی: ئه حمده ی مه لا،

زنجيره ی دـسيه کانی سه رده م ۵۱_سا ی 2019.

*ئهم بابـه ته له ژماره (274) ی گـفـاری امان له 5/3/2020 بـا و

کراوه ته وه...